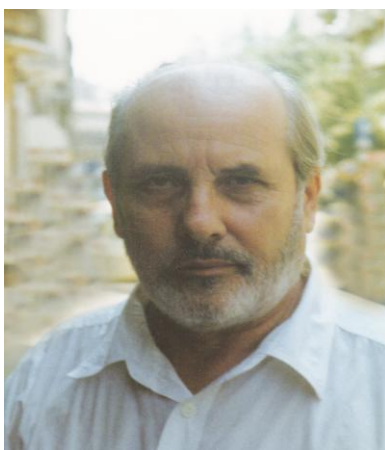

Ion HAINES

Poet, prozator, critic și istoric literar, eseist. Născut la 17 aprilie 1935, comuna Fântâna Banului, județul Dolj. Este fiul Anei (născută Vasilichi), casnică, și al lui Ion Haines, cizmar.

Studii

Clasele primare în comuna Cetate, județul Dolj (1942-1945); Liceul Frații Buzești (1945-1946) și la Predeal (1947), apoi Liceul *Andrei Șaguna* din Brașov (1948-1953). Student la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică din București, Secția regie (1953-1955), după care se transferă la Facultatea de Filologie, Secția limba și literatura română a Universității din București, pe care o absolvă în 1959. Licența, în anul 1960. Doctor în filologie la Universitatea din București (1983).

Asistent universitar la Catedra de limba și literatura română, Facultatea de Ziaristică din cadrul Academiei de Studii Social-Politice din București (1959-1963), profesor de limba și literatura română la liceele *Iulia Hasdeu* și *Spiru Haret* din București (1963-1972). Revine în învățământul superior, ca lector la Facultatea de Ziaristică din cadrul Academiei de Studii Social-Politice, apoi la Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, Universitatea București (1972-1990), profesor de limba și literatura română la Colegiul Național *I.L.Caragiale* din București (1990-1993), lector universitar la Catedra de literatura română a Facultății de Teologie-Litere din cadrul Universității *Valahia* din Târgoviște (1993-1998). Conferențiar universitar la Facultatea de Filosofie-Jurnalistică a Universității *Spiru Haret* din București (1998-1999), la Facultatea de Comunicare Socială a Universității de Științe și Arte *Gheorghe Cristea* din București. Decan al acestei facultăți (1999-2001). Între 2001-2009, a fost conferențiar universitar la Facultatea de Științe ale Comunicării la Universitatea Ecologică din București. Este membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Debut literar cu poezie la rubrica *Mica antologie* a *Gazetei literare* (1962), împreună cu George Coandă și Mariana Costescu, Mioara Cremene fiind șefa secției de poezie, iar Nichita Stănescu, redactor.

Debutul în volum (colectiv), cu un ciclu de versuri, *Clepsidra*, în *Caietul debutanților*, Editura Albatros, 1975.

Activitate literară

Paralel cu activitatea didactică universitară, Ion Haineș a desfășurat și o bogată activitate literară. I-au apărut zece volume de versuri, două romane, nouă cărți de critică și istorie literară, trei cărți din domeniul teoriei comunicării și al mass-media.

De asemenea, în presa de specialitate a publicat poezie, numeroase articole, studii, eseuri din domeniul literaturii române, al teoriei comunicării și al mass-media. Astfel, câteva reviste unde i-au apărut aceste colaborări: *Scrisul românesc*, *Literatorul*, *Noul literator*, *Bucureștiul literar și artistic*, *Contemporanul*, *Destine literare* (Montreal, Canada), *Destine*, *Lumină lină/Gracious light* (New York), *Alternanțe* (Munchen, Germania), *Litere*, *Arena literară*, *Pietrele Doamnei*, *Sud*, *Mozaic*, *Pro Patria*, *Spații culturale*, revista *UZP*, *Opinia*, *Reporter* etc.

În prezent, este membru al Colectivului de redacție al revistei *Bucureștiul literar și artistic* și membru în colegiul de redacție al revistei *Destine literare* din Montreal, unde publică în mod frecvent eseuri despre literatura română din perioada interbelică și contemporană.

Volume apărute

Poezie

Clepsidra (în *Caietul debutanților*, Editura Albatros, 1975; *Anotimp amânat*, Editura Fox Design, 2006; *Magia comunicării*, Editura Muzeul Literaturii Române, 2007; *Tăcerea și cuvântul*, Editura RawexComs, 2013; *Stări*, Editura RawexComs, 2013; *Semne*, Editura RawexComs, 2013; *Sub semnul mirării*, Editura Rawex Coms, 2014; *Nostalgia tăcerii*, poeme, Editura Tipo Moldova, 2018; *Insomnii*, Editura RawexComs, 2019; *Exerciții de respirație*, Editura RawexComs, 2019; *Scoicile foșnitoare*, Editura RawexComs, 2019.

Proză

Anotimpuri, roman, Editura Scrisul Românesc, 1983; *Fisura*, roman, Editura Semne, 2004; *Anotimpuri*, roman, ediția a II-a, Editura RawexComs, 2013.

Critică și istorie literară

Literatura română, partea I (în colaborare), Editura Facultății de Ziaristică, 1977; *Literatura română*, partea a II-a (în colaborare), Editura Facultății de Ziaristică, 1989;

Mateiu I. Caragiale, Editura Roza Vânturilor, 1995; *Poezia română interbelică. Momente și sinteze*, Casa de Editură Viața Românească, 1995; *Mihai Eminescu, poezia și proza literară*, Editura Roza Vânturilor, 1997; *Simbolism românesc*, Editura Macarie, 1997; *Poezia și proza interbelică. Momente și sinteze*, Editura Eficient, 1999; *Grupul literar "Catacomba"*, Editura RawexComs, 2017; *Synthrsis*, Editura RawexComs, 2020.

Comunicare și mass-media

Introducere în teoria comunicării, Editura Fundației România de Măine, 1998; *Sistemul mass-media*, Editura Era, 2000; *Modele comunicaționale*, Editura Era, 2001.

Inedite

Muntele și alte poezii, 2020.

Cenacluri

* În perioada 1960-1965, frecventează cu regularitate cenaclul literar *Nicolae Labiș*, condus de Eugen Barbu, unde au debutat majoritatea scriitorilor din *Generația '60*.

* Cenaclul literar *Săgetătorul*, condus de profesorul și scriitorul Tudor Opriș, care a descoperit și promovat talentele autentice din rândul elevilor. Profesorul Haineș a fost un apropiat colaborator al lui Tudor Opriș, participând împreună cu acesta la diverse tabere de creație la Sinaia și la Costinești, în perioada anilor 1967-1970.

* A fondat și a condus cenaclul literar al Liceului *Iulia Hasdeu*, tipărint și o revistă a acestui cenaclu, *Pasiuni*, unde au publicat tinerii creatori (anii 1968-1969).

* Prin anii 1973-1974, a înființat și condus un cenaclu literar în cadrul Facultății de Ziaristică, la care au participat, ca invitați, printre alții: Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ion Gheorghe, Petru Ghelmez, Ștefan Augustin Doinaș, Ioan Alexandru, Sorin Titel, Gabriela Negreanu, Violeta Zamfirescu ș.a. Redactor-șef al revistei *Simpozion* (1980- 1981), rod al acestui cenaclu literar.

Referințe critice în volume

Florea Firan, *Profiluri și structuri literare*, Editura Scrisul românesc, Craiova, 2003; Ioan Holban, *Un dicționar al scriitorilor români contemporani*, vol. II, Editura Tipo Moldova, Iași, 2016.

Extrase din referințe critice

Născut în același an ca și Nicolae Labiș, scriitorul Ion Haineș a semnat până acum șase cărți de poezie: *Clepsidra* (1975), *Anotimp amânat* (2006), *Magia comunicării* (2007), *Tăcerea și cuvântul* (2013), *Stări* (2013) și *Semne* (2013), două romane: *Anotimpuri* (1983), (reeditat în 2013), și *Fisura* (2004), precum și numeroase studii de critică și istorie literară cu tentă și ținută universitară.

Cea de a șaptea carte de poeme se numește *Sub semnul mirării* (Editura Rawex Coms, București, 2014) și ea face dovada multiplelor disponibilități tematice și stilistice ale unui autor extrem de cultivat și de sensibil și căruia nimic din ceea ce se întâmplă în epoca sa nu-i rămâne străin. Noul volum se deschide, programatic, cu definirea poeziei care, printre alte virtuți terapeutice, o are și pe cea vindecătoare de moarte, sau, cu siguranță, pe aceea de a atenua efectul dureros al percepției cu acuitate a scurteii timpului.

Puțini poeți au pus cu atâta înverșunare în ecuație cuvintele și tăcerile așa cum o face Ion Haineș. Cuvintele sunt de prisos, ele putând declanșa cele mai neașteptate *malentendu-uri*, deci mult mai nocive decât orice tăcere între oameni și îndeosebi între îndrăgostiți, prilej de a-i aduce un nețărmit elogiu acesteia din urmă: "Când ne întâlnim, tăcerile vorbesc,/Se face aerul o sărbătoare,/Zăpezile albastre se topesc,/a răsărit, deja, timid, o floare"(Structura comunicării). Cuvintele, pe măsură ce-s rostite, fie în șoaptă, fie cu voce tare, sperie miracolul firii, în timp ce tăcerea îl sporește: "Dă-mi mâna,/privește-mă-n ochi,/așază-ți capul pe umerii mei,/să ascultăm curgerea râurilor,/ușoara adiere a vântului seara"(Tăcerea). Nu va obosi nicicând să pună în antiteză cele două noțiuni capitale pentru el în comunicare, fiindu-i parcă greu să opteze între ele și găsindu-le amândurora valențe de complementaritate: "Cuvântul e o scoică produsă-n timp, o perlă,/Aud vuietul mării cum freamătă-n cuvânt (...)/Inelul de logodnă spre fericire duce,/Tăcerea e ca mierea, când dulce, când amară"(Tăcerea și cuvântul).(...) Nu se concepe în afara cuvintelor și nici a tăcerilor care le potențează:"prin Cuvânt eu mă vindec de moarte,/prin tăceri eu comunic cu Tot,/ ni s-a dat din vecii s-avem parte/de minunea de-a fi într-un cod". (Sufletul meu).

Ca altădată Ion Barbu, poetul e conștient că trupul autorului este autodevorat întru trecerea în text, ipostaza totemică prin excelență fiind aici ursul retras pentru hibernare: "mă voi hrăni din mine însumi/până la/topirea zăpezilor/când/amețit de pământul verde/mirosind a pâine aburindă/voi ieși-n fața voastră/orb, implorându-vă:"trageți!"/atunci orice glonț/mă va putea nimeri"(Ursul).

Întâlnim în cartea lui Ion Haineș câteva nuclee tematice, cum ar fi, bunăoară, cel inspirat de tripticul sculptural brâncușian de la Târgul Jiu": *Masa tăcerii*, *Poarta sărutului* și *Coloana fără sfârșit*. Poetul stoarce de semnificații interpretative fiecare din aceste capodopere intrate în patrimoniul artei universale. La fel va proceda abordând un tablou al lui Ștefan Luchian (*Un zugrav*), ca și atunci când subiectul poemului său va fi dansul ca formă paroxistică de comunicare între doi îndrăgostiți care din lumea înconjurătoare evadează în ei înșiși, iar natura le devine brusc complice:"Te țin în brațe și-mi răspunzi/Cu-aceeași tandră amețală/Suntem doar noi în sala goală/Nu e nevoie să te-ascunzi"(Dansul). (...) Poate cel mai consistent și mai extins nucleu este cel al diverselor stări încercate: Starea de grație, Starea de urgență, Starea de contemplație, Starea de sănătate, Starea de confuzie, Starea de hipnoză, Starea de anxietate, Starea de luciditate, Starea de asediu, Starea de veghe etc. Poetul se introspectează și se pune în diverse situații psiho-clinice, ca, de pildă:"Îndrăgostit de tot ce mă-nconjoară,/De flori, de pomi, de păsări, de albine/Îndrăgostit de dragoste, de tine,/ E ca și cum m-aș naște-a doua oară"(Starea de îndrăgostire). Echilibrul planetei este și al poetului care vibrează la unison, de fericire, cu întreaga fire:"Sunt fericit când ploile bogate//Aduc speranțe de

belșug și rod/Și spală sufletele-nsingurate/ De aerul tristeții și de glod.//Sunt fericit când cad zăpezi grozave/Și-mbracă totul în argintul pur/Și nu mai văd în jur epave,/ Nici boli, nici suferințe împrejur”(Starea de fericire). Stărilor li se adaugă alte poeme înrudite tematic și excelând prin atitudinea civică și ecologică sănătoasă și justițiară a autorului: *Boală, Spitalul*.

(**Ion Roșioru**; *Revista Lumină Lină* ("Gracious Light"); An XIX/Nr.4, oct-dec, 2014, p.50; NewYork)

Debutând cu versuri încă din 1975 (*Caietul debutanților* de la *Albatros* îi reținea atunci un ciclu de poeme intitulat *Clepsidra*), dl Ion Haineș a publicat după aceea două romane (*Anotimpuri*, 1983, și *Fisura*, 2004), după care a revenit editorial la poezie, tipărind șase volume (*Anotimp amânat*, 2006, *Magia comunicării*, 2007, *Tăcerea și cuvântul*, 2013, *Stări*, 2013, *Semne*, 2013, *Sub semnul mirării*, 2013) la intervale foarte scurte, de unde tragem concluzia firească a existenței acestora în manuscris și încredințarea lor tiparului abia de curând, din motive care ne scapă.

Ca într-o profesiune de credință, autorul scrie: " Trăim într-o nouă galaxie,/galaxia comunicării,/Gutenberg, Marconi,/era electronică,/Internet,/ navigăm într-un spațiu/magic,divin,/până la capătul lumii,/uimiți de splendoarea/frumuseților ei". Vedem aici nu doar inocența, ci și conștiința exploziei informaționale,în centrul căreia individul modern joacă deopotrivă rolul receptorului,dar și pe cel al transmițătorului de mesaje în univers. Dar nu numai atât. Omul, în atari condiții, lasă să se înțeleagă poetul, trebuie să devină mai reflexiv, mai meditativ, să se autointrospecteze pe sine ca reprezentant al umanității în general, din cele mai vechi timpuri ale istoriei și până azi, cum limpede se poate vedea, bunăoară, în poemul *Inventatorul*: "Eu am inventat scrierea/cu mult timp în urmă,/in illo tempore,/eu am desenat pe pereții peșterilor/oameni și animale.../eu am gravat pe piatră/ și pe os/ în calcar, ceramică,/pe tăblițe de lemn ceruite/pe pergamente,/puncte, linii sau spirale,/cuie,/căror le-am dat o semnificație/magică, simbolică,/codificând un limbaj secret,/eu am inventat pictografia,/ideografia,/scrierea hieroglifică,/eu am inventat hârtia/și scrierea alfabetică,/ din dorința eternă/de a comunica,/de a pune ordine /în lucruri, de a dăinui/peste veacuri".

Dincolo, însă, de această perspectivă cosmogonică și cosmografică, poetul se dovedește a fi sensibil, într-un univers mai apropiat, la "semnele" (o anticipare a volumului cu titlu omonim care va apărea în 2013?) din imediata apropiere. Cu atenție distributivă și cu o viziune ce e mai mult decât picturală, bardul distinge mesaje la tot pasul. *Măinile, salutul, sărutul, ochii, genunchii, țipătul* și chiar *tăcerea* îi prilejuiesc interpretări personale, de o originalitate aflată dincolo de orice discuție sau îndoială.

Miza poetică a d-lui Ion Haineș nu se pune pe cine știe ce discursuri, ci pe limbajul privirilor, al gesturilor, și-de ce nu?-pe limba tăcerilor dintre cuvinte. Limba, zice poetul, trebuie să fie "limba sufletului"și "nu are nevoie de cuvinte" fiindcă e "limba credinței/a unirii în cuget și simțiri". Iar mai departe adaugă:"numai în tăcere/ ne regăsim" de vreme ce "tăcerea e limbaj" și totodată "o întâlnire în duh"(*Limba în care trebuie să vorbim*)...

Dl. Ion Haineș, trăitor al timpului său, cu toate binefacerile și relele lui, nu poate rămâne indiferent nici la mutațiile nefericite petrecute în creația lirică de azi: "Poezia s-a

degradat,/au dispărut misterul, magia, starea de grație,/totul a coborât în proză, în stradă,/în vulgar, în pornografie,/dacă nu vorbești despre sex, nu existi”(oare chiar așa să fie? Ne îndoim...), iar mai la vale ni se propune și un fel de definiție: »poezia nu poate răspunde la întrebări,/la marile probleme ale sufletului,/e suficient să le pună,/dar ea este esența unui gând adânc,/a unei simțiri profunde,/a unei stări de spirit inefabile/prin care respiri aerul tare al înălțimilor”. Perfect adevărat.

Dincolo de diversitatea ei (autorul află simboluri în cele mai neașteptate ”semne”: al *timpului*, ale *corpului*, ale *dubiului*, ale *interdicției*, ale *punctuației* etc.), poezia d-lui Ion Haineș-cea din volumele amintite la început și cu deosebire din *Semne* -propune modalități originale de întruchipare a unor gânduri și sentimente impresionante prin frumusețea și sugestivitatea lor. Ceea ce nu e puțin. (**Florentin Popescu**, *Oglinda Literară*, Anul XIV, Nr.158, Februarie 2015)

Trăim, desigur, o eră a comunicării într-o permanentă ascensiune a mijloacelor pe care performanțele tehnice ni le oferă cu generozitate. Demersul liric al lui Ion Haineș are în centru tocmai această temă, cu un motto de inspirație cartesiană, ”Communico, ergo sum” („Comunic, deci exist”), care, dintru început, trimite spre un dublu discurs: unul rațional, rece, obiectiv, altul afectiv, cald, subiectiv.

Poezia din deschidere, *Comunicare*, este un sumar al întregului volum (”Magia comunicării” de Ion Haineș, Editura Muzeul Literaturii Române, București, 2007), pe de o parte, expune motivele cărții, pe de altă parte, disjunge actul real al comunicării, sub multiplele sale forme, de cel al demersului poetic de profunzime (”Hai, mai bine,/să uităm teoria,/ să ne îmbrățișăm cu căldură,/să ne privim adânc/în ochi (...). Comunicarea este o condiție a existenței (”Fără comunicare/existența umană/ar fi de neconceput”, ”Trăim într-o nouă galaxie,/galaxia comunicării”, iar jocul paronimic *Comunicare-cuminecare* întreține distanța dintre obiectiv și subiectiv, profan și sacru, concret și abstract, denotativ și conotativ, astfel încât termeni din practica și teoria comunicării precum ”emițător”, ”mesaj”, ”receptor”, ”cod”, ”context”, ”internet”, ”telefon”, devin, în registrul liric, ”muzică” ,”tăceri”, ”privire”, ”gesturi”. După definirea „conceptelor”, poetul își dezvoltă tema pe două cicluri, *Limbajul trupului* și *Arta ca mijloc de comunicare*, păstrând dihotomia pe care și-a propus să-și construiască edificiul liric.

În primul ciclu, orice element uman își are propriul limbaj, propriul mod de a comunica: *Mâinile* (s.n.) noastre vorbesc”, ”mâinile noastre văd”, *sărutul* pecetluiește ”logodna/dintre cer și pământ/dintre pământ și ape”, proiectând gestul ritualic la nivel cosmic; *ochii* vindecă, *genunchii* incită, *parfumul*, inventariat între real și metaforic, transfigurează iubirea, ducând-o spre arome divine, *țipătul* este semn al durerii, al nașterii, dar și al creării ”acestui poem, pe care-l las liber,/să colinde prin lume”, *fluieratul* funcționează ca un cod între îndrăgostiți, *tăcerea* devine ”un mod de a spune că trăim într-un miracol/continuu”. *Comunicarea cu Dumnezeu* îl aduce pe creator în apropierea identificării cu demiurgul, iar *relația cu lumea cealaltă* produce senzația ”că cineva îmi veghează/gesturile, respirația,/că cineva acolo, sus,/mă iubește”. Furat de mirajul comunicării, eul liric se substituie inițiatorilor, identificându-se, într-un proces egotist, cu primul emițător de mesaje scrise („Eu am inventat scrierea”, ”eu sunt scribul”, « eu sunt Gutenberg, Iohanes,/eu am descoperit (...), eu am făcut un dar »...,

iar calculatorul devine «eroul mitic al comunicării». Dincolo de discursul voit egocentric, se citește o acută tensiune interioară, o înfrâncenată răfuială cu timpul, în care termenii fundamentali ai ecuației comunicării au suferit dureroase prefaceri...
(**Alexandru Țion**, *Revista Astra, Brașov, Nr.12, noiembrie 2007*)

Anotimpuri este un roman liric, prin univers, și analitic, prin metodă, în care realitatea unei conștiințe tumefiate de înfrângeri, nerealizări, slăbiciuni și obsesii, se revarsă pe făgașul halucinant al visului.

Este modalitatea subconștientului de a se proiecta în lumi imagine, de a oferi recompense unui Eu scindat printr-o retroimplicare milenară, adică concretizarea sub o formă alterată a datelor memoriei, ecranări ale conștiințelor umane, sociale, biologice și mitologice foarte vaste ale eroului.

Personajul, care trăiește mai puțin și se autoanalizează mai mult, un om bolnav care, nu cu totul întâmplător, este medic, un intelectual ajuns la maturitatea tinereții, la 35 de ani, singur și trist, se retrage, pentru a se regăsi, într-un modest hotel de provincie. Aici, i se întâmplă lucruri stranii și câteva zile la rând visează cu memorie de celuloid, - ca într-un serial, am zice, același vis, cu proiecții în zonele genezice ale umanității. Eu-l acesta se regăsește pe sine cu multe secole înapoi, într-un proces metempsihotic, ce ne este cunoscut din romanul *Adam și Eva* de Liviu Rebreanu.

Ciudat, și nu tocmai, visele se revarsă înapoi în realitate, întâmplările prind concretețe, chipurile fantasmagorice primesc o clară identitate, totul complicând și mai mult existența și așa maladivă a doctorului Ștefan, conștiința lui, cu echilibrul în ac de păr.

Puțina materie epică, ca și tehnica despicării firului în patru, ca metodă de obiectivare a universului cerebral, sunt pe deplin stăpânite de autor.

Romanul are o savantă organizare contrapunctică, cu fragmentări temporale, cu reluări din perspectivele diferitelor "voci", încorporând și un jurnal intim, mărturisirile unui magnetofon, confesiuni epistolare și alte documente sufletești ce alcătuiesc, împreună, "dosare de existență" ca într-o adevărată literatură a autenticității.

Nu lipsește nici o „anchetă” oficială care complică lucrurile, înregistrând cam aceleași fapte ce alcătuiesc confesiunea subiectivă a eroului, intervine și o „moarte care nu dovedește nimic”, și alte implicații (mai degrabă mondene decât sufletești).

Deși cu un material uman restrâns și o gamă tipologică nu tocmai diversă, dar beneficiind de o conștiință extrem de bogată, ce motivează și susține orice subtilitate tehnică, romanul lui Ion Haineș dovedește precizie disociativă în analiza psihologică. Există un gust al neantului, o febricitate maladivă care se consumă în halucinante neliniști pe rugul de foc al instinctului erotic.

Un alt personaj straniu, pictorul Mendoian, lucrează după modele "absente ca natura". Portretul unei fete este "un spațiu verde, odihnitor, luminat vertical de un roz tremurat ca trestia". Idealul lui ar fi să deseneze himera mării, fără valuri, fără corăbii, fără pescăruși, într-un tablou care, desigur, n-ar fi trebuit să aibă ramă.

Ca în nuvelele lui A.E. Baconsky din *Echinocțiul nebunilor*, peste *Anotimpuri* plutește o ceață himerică cu prezențe vag bănuite, în care singura realitate este tristețea eroului. (**Aureliu Goci**, *România literară*, 1984)

Dl. Ion Haineș, poet, prozator, publicist și fost profesor de literatură la un institut de învățământ superior din București, era, probabil, cel mai indicat autor capabil să realizeze medalioanele critice adunate între copertile cărții de față, după ce multe dintre ele au văzut lumina tiparului în paginile *Bucureștiului literar și artistic* din ultimii ani.

Domnia Sa ne oferă acum un volum care poate fi interpretat și ca un dicționar, dar și ca o minienciclopedie, fără îndoială de un real folos pentru criticii și istoricii literari de azi, dar mai ales pentru cei din viitor, în măsura în care creațiile noastre de acum îi vor mai interesa pe cei de mâine.

Dl. Ion Haineș, care a deprins exercițiul critic de multă vreme, scrie cu competență și cu înțelegere față de fiecare autor(...). De aceea, cred că se poate afirma, fără teama de a greși, că autorul prezentului tom ne pune la dispoziție un fel de oglindă panoramatoare a scrierilor celor ce formează Grupul literar "Catacomba", la care au aderat și pe care la ora actuală îl frecventează atât scriitori din București cât și din provincie sau chiar de mult mai de departe.

(**Florentin Popescu**, *Prefață la cartea Grupul literar "Catacomba", de Ion Haineș*, Editura RawexComs, 2017).

Profil întocmit de **Antoneta Rădoi**

Redactor-șef *Convorbiri literar-artistice*